

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 177

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 15. september 2026

Algus 14.00, lõpp 16.02

Juhataja: Ando Kiviberg (esimees)

Protokollija: Markus Veia (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ants Frosch, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helin Leichter (nõunik), Karin Tuulik (nõunik)

Kutsutud: õiguskantsler Ülle Madise; õiguskantsleri asetäitja-nõunik Olari Koppel; Õiguskantsleri Kantselei kommunikatsioonijuht Janar Filippov ja sotsiaalsete õiguste osakonna vanemnõunik Aigi Kivioja (1. päevakorrapunkt); Justiits- ja digiministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Mariko Jõeorg-Jurtšenko (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Õiguskantsleri ülevaade Riigikogule õigustloovate aktide kooskõlast põhiseadusega ja muude õiguskantslerile seadusega pandud ülesannete täitmisest ajavahemikus 1. september 2025 – 31. august 2026 - tutvustus ja arutelu
2. 22 Riigikogu liikme algatatud Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (904 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Riigikogu otsuse „Kohtute Nõukogu liikmete nimetamine“ eelnõu esitamine
4. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, Tanel Kiige, Andre Hanimäe, Ester Karuse algatatud Riigikogu otsuse „Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine kaitsevaldkonna finantsjuhtimise, lepinguliste kohustuste ja riigivara haldamise asjaolude uurimiseks“ eelnõu (985 OE) esimese lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

1. Õiguskantsleri ülevaade Riigikogule õigustloovate aktide kooskõlast põhiseadusega ja muude õiguskantslerile seadusega pandud ülesannete täitmisest ajavahemikus 1. september 2025 – 31. august 2026 - tutvustus ja arutelu

Ando Kiviberg andis sõna ülevaate esitamiseks õiguskantsler Ülle Madisele.

Ülle Madise tutvustas õiguskantsleri ülevaadet ning märkis, et õiguskantsleri kantselei eesmärk on aidata inimesi nende murede lahendamisel nii palju, kui seadus ja põhiseadus seda

võimaldavad. Enamasti leitakse inimeste probleemidele lahendused, kuid juhtudel, kus seadus selleks võimalust ei anna, tuleb seda inimesele ka selgelt selgitada. Jätkuvalt pöörduakse õiguskantsleri poole perekonnaõiguslikes vaidlustes, eelkõige hooldusõiguse küsimustes. Mõnel juhul ei lepi inimesed ka pärast kohtuvaidluse lõppu tehtud otsustega ning peavad riiki neile ebasoodsa lahenduse eest vastutavaks. Ta sõnas, et õiguskantsler ei saa asendada kohtuid ega muuta jõustunud kohtuotsuseid. Õiguskantsleri poole pöördumiste põhjal on ühiskonnas märgata suurenenud pinget ja rahulolematust. Tema sõnul avaldub see nii koolides, tervishoius kui ka ametiasutustes ning mõjutab nii abi otsivaid inimesi kui ka neid teenindavaid ametnikke. Ta tõi näiteks töötukassaga seotud pöördumised, mille puhul on õiguskantsleri sekkumisel õnnestunud sageli inimeste probleemid lahendada. Ta tänas Riigikogu, ministreid ja ametnikke koostöö eest ning märkis, et mitmeid põhiseadusega vastuolus olnud või ebaõiglasi tagajärgi põhjustanud regulatsioon on viimase aasta jooksul muudetud. Ta peatus ka varamaksude teemal, mis on tema sõnul tekitanud inimestes palju vastukaja ja pöördumisi. Inimesed on tundlikud küsimustes, mis puudutavad nende vara, kodu ja toimetulekut. Tema hinnangul tuleb võimalike uute maksude kujundamisel arvestada inimeste õigustatud ootuste ja varasemate omandisuhetega seotud eripäradega. Varamaksud võivad olla põhiseadusega kooskõlas, kuid need ei tohi muutuda sisuliselt konfiskeerivaks ehk sundida inimesi loobuma oma kodust või muust hädavajalikust varast. Samuti soovitas ta selliseid küsimusi põhjalikult avalikult arutada.

Ü. Madise jätkas, et ühiskonnas on märgata suundumust, kus riik ja ametiasutused soovivad koguda inimeste kohta üha rohkem andmeid ning kasutada neid otsuste tegemisel. Sageli soovitakse ennetada võimalikult palju riske ning suurendada erinevate tegevuste üle kontrolli. Tema hinnangul tuleb seejuures leida tasakaal julgeoleku ja põhiõiguste kaitse vahel. Raskete kuritegude ja julgeolekuohtude ennetamine on vajalik, kuid samal ajal tuleb austada inimeste eraelu puutumatust ja vabadusi. Liigne kontroll võib vähendada inimeste usaldust riigi ja ühiskonna vastu. Ta juhtis tähelepanu ka halduskoormuse ja bürokraatia kasvule. Suur osa bürokraatiast on seotud sooviga kõiki võimalikke riske maandada ning tagada erinevate tegevuste üle täielik kontroll. Iga uus nõue toob kaasa täiendava kontrolli, vaidlused ja halduskoormuse nii inimestele kui ka ametiasutustele. Ta soovitas seadusandjal hinnata iga uue kohustuse või nõude kehtestamisel, kas see on tegelikult vältimatult vajalik. Ta tõi näite juhtumist, kus ettevõtja pidi ametiasutusele tõendama, et tema tegevus vastab nõuetele, kuigi vastav piirang ei tulenenud otseselt õigusaktidest. Tema hinnangul tekitavad sellised olukorrad tarbetut halduskoormust ja pingeid. Julgeoleku- ja korrakaitseasutuste tegevuse kohta märkis ta, et ühelt poolt soovitakse anda neile keerulises julgeolekuolukorras turvalisuse tagamiseks üha rohkem volitusi, kuid teiselt poolt kõlab nende asutuste tegevuse kohta avalikkuses kriitikat ja kahtlusi. Õiguskantsleri kantselei on teinud nendesse asutustesse kontrollkäike ning nende põhjal võib järeldada, et üksikuid vigu esineb, kuid üldjuhul on asutused ise huvitatud probleemide kõrvaldamisest ning põhimõttelisi süsteemseid vaidlusi ei ole tuvastatud. Tema hinnangul toimivad julgeoleku- ja korrakaitseasutused üldjoontes õigusriigile kohasel viisil. Ta juhtis eraldi tähelepanu riigisaladusele juurdepääsu lubade süsteemile, kus tema hinnangul kasutatakse Eestis liiga sageli täismahus julgeolekukontrolli olukordades, kus piisaks lihtsamast taustakontrollist. Seaduses võiks olla selgem alus piiratud ulatusega taustakontrolli tegemiseks juhtudel, kus ei ole vaja anda juurdepääsu riigisaladusele. Selline muudatus aitaks säästa riigi ressursse ning võimaldaks keskendada põhjalikumaid julgeolekukontrolle juhtumitele, kus need on tõepoolest vajalikud. Samuti vähendaks see põhjendamatut sekkumist inimeste eraellu ning vastava regulatsiooni loomine oleks mõistlik Selle üle tasuks seadusandjal arutleda.

Ü. Madise sõnas, et õiguskantsleri töös tuli korduvalt selgitada seaduse tähendust ning seaduslikkuse põhimõtet. Ta palus Riigikogul jälgida, et õigusi, kohustusi ja vastutust puudutavad olulised küsimused oleksid seaduses endas selgelt kirjas. Seadus toimib ühiskondliku kokkuleppena ning selle tõhusus sõltub sellest, kui arusaadav on see inimestele. Ta juhtis tähelepanu, et seaduse sisu ei saa asendada seletuskiri, arengukava ega juhend. Õiguskantsler on pidanud korduvalt tegelema kohalike omavalitsuste kehtestatud piirangute ja tasudega, milleks puudub seaduslik alus. Ta tõi näiteks olukorrad, kus arendajatelt on nõutud lasteaedade, hooldekodude või muu taristu rajamist või täiendavate tasude maksmist. Tema sõnul on Riigikohus kinnitanud, et selliseks praktikaks puudub kehtivas õiguses alus, kuigi vajadus vastavate lahenduste järele võib olla sisuliselt põhjendatud. Praegune regulatsioon võimaldab arendajatelt nõuda üksnes arendatava piirkonnaga seotud taristu, näiteks teede, haljastuse ja valgustuse rajamist. Samas on praktikas esinenud juhtumeid, kus ettevõtjatele on pandud kohustusi, mis ei ole otseselt seotud nende arendustegevusega. Vastava probleemi lahendamiseks on ministeeriumis seaduseelnõu ette valmistatud, kuid selle menetlemine ei pruugi enne valimisi edeneda. Ta peatus ka hooldekodude rahastamise küsimusel. Seaduse kohaselt ei tohi hooldekodu elanike ega nende lähedaste kanda jääda hooldustöötajate tööjõukulud, kuid kontrollitud juhtumites on selliseid kulusid siiski inimestelt nõutud. Tema sõnul toimub see sageli kohalike omavalitsuste kehtestatud piirkulude süsteemi kaudu, mille tulemusena ei ole inimestel võimalik kasutada hooldekoduteenust üksnes seaduses ette nähtud kulude katmisega. Ta tõi esile ka hooldekodude tööjõupuuduse ning märkis, et olulist rolli on täitnud Ukrainast pärit töötajad. Igas hooldekodus peab aga olema igal ajal vähemalt üks töötaja, kellega hooldekodu elanikud ja nende lähedased saavad suhelda eesti keeles. Väga suur osa õiguskantsleri poole pöördumistest puudutab haridusvaldkonda. Ta juhtis tähelepanu vastuolule, kus ühelt poolt soovitakse kodulähedasi koole ja kõigile lastele võrdseid võimalusi, kuid teisalt püütakse luua eliitkoole ja eliitklasse. Tema sõnul kehtiv seadus sellist õpilaste eristamist üldjuhul ei võimalda. Ta viitas teadusuuringutele, mille kohaselt ei kannata õpitulemustes tugevamad õpilased sellest, kui nad õpivad koos erineva tasemega lastega. Samas võib hetkel nõrgemate õpilaste eraldamine nende õpitulemusi halvendada. Tema hinnangul ei oleks sellise eraldamise lubamine ühiskonna huvides. Ta tõi esile ka põhikooliõpilaste suure koormuse. Paljud noored loobuvad gümnaasiumisse sisseastumise surve tõttu huvitegevusest, spordist ja muudest tegevustest, mis neile rõõmu pakuvad. Tema sõnul on mitmed noored ja lapsevanemad kirjeldanud olukorda, kus kogu põhikooli lõpuperiood möödub tugeva pinge all. Laste vaimsele tervisele ja heaolule tuleks pöörata senisest rohkem tähelepanu. Lisaks headele õpitulemustele peab lastel olema võimalus olla lapsed, arendada sotsiaalseid oskusi ning osaleda huvitegevuses. Eesti ei saa endale lubada olukorda, kus märkimisväärne osa lastest jääb liigse surve tõttu hätta.

Ando Kiviberg andis sõna komisjoni liikmetele küsimuste esitamiseks.

Ants Frosch palus õiguskantsleri hinnangut julgeolekuasutuste kontrollisüsteemile. Ta märkis, et isegi valdkonnaga kokku puutunud inimesena on keeruline saada terviklikku ülevaadet sellest, kuidas tehakse Eestis julgeolekuasutuste üle järelevalvet. Ta viitas parlamentaarsele, ministeriaalsele ja institutsionaalsele kontrollile ning märkis, et puudub selge arusaam, kuidas erinevad kontrollimehhanismid omavahel suhestuvad ja tervikuna toimivad. Ta palus õiguskantsleril selgitada, milline peaks tema hinnangul olema julgeolekuasutuste kontrolli süsteem. Teise küsimusena tõstatas ta hariduslike erivajadustega laste kaasava hariduse teema. Oma lapsevanema kogemusele tuginedes leidis ta, et

haridusliku erivajadusega lapse õppimine tavaklassis võib muuta õppetöö keerulisemaks ka teiste õpilaste jaoks. Ta küsis, kas selle kohta on tehtud uuringuid või analüüse ning milliseid järeldusi neist on tehtud. Samuti tundis ta huvi, kas vastab tõele väide, et mõned riigid, kes olid kaasava hariduse rakendamisel eeskujuks, on hakanud sellest lähenemisest loobuma või seda ümber hindama.

Ülle Madise selgitas, et õiguskantsleri kontroll julgeolekuasutuste üle toimub nii kaebuste lahendamise kui ka omal algatusel tehtavate kontrollide kaudu. Ta tõi näitena juhtumi, kus inimene kahtlustas õigusvastast teabehankimist ning õiguskantsleri kantslei kontrollis põhjalikult kõiki tema väiteid. Juhtudel, kus õiguste rikkumine leidis kinnitust, tehti ettepanekud rikkumise kõrvaldamiseks, muudel juhtudel selgitati kaebajale kontrolli tulemusi. Õiguskantsleri kantslei kontrollib ka varjatud jälgimise ja pealtkuulamisega seotud menetlusi, sealhulgas lubade olemasolu, töökorraldust ning sisekontrollisüsteemide toimimist. Tema sõnul pööratakse tähelepanu sellele, et jälitustoiminguid tehtaks üksnes seaduses sätestatud korras ning omavoliline tegevus oleks välistatud. Kontroll hõlmab muu hulgas organisatsioonilisi meetmeid, mis peavad vähendama võimalikke kuritarvituste riske. Ta tõi näitena töökorralduse, kus tehniliste seadmete paigaldamisega tegelevad töötajad on eraldatud nendest, kes vastutavad menetluste sisu, lubade ja dokumentatsiooni eest. Õiguskantsleri kantslei soovib suurendada pistelist ja riskipõhist kontrolli eelkõige varjatud jälgimise ja pealtkuulamisega seotud menetlustes. Tema hinnangul ei anna üksnes asutuste üldised selgitused tegelikku ülevaadet süsteemide toimimisest ning tõhus kontroll eeldab ligipääsu andmetele, dokumentidele ja infosüsteemidele ning vahetut kontrollitegevust. Ta tõi võrdlusena välja Soome, kus julgeolekuasutuste kontrollisüsteem on põhjalikum ja ulatuslikum, kuid samas ka kulukam. Soomes on kontrollijate volitused mõnes küsimuses laiemad kui Eestis ning hõlmavad ka pooleliolevaid menetlusi. Eestis tuleks julgeolekuasutuste kontrollisüsteem üle vaadata ning keskenduda rohkem sellistele kontrollimeetoditele, mis võimaldavad võimalikke rikkumisi tegelikult tuvastada või kahtlusi veenvalt ümber lükata. Hariduslike erivajadustega laste teemal vastates selgitas ta, et tema varasemad märkused puudutasid eelkõige õpilaste eraldamist õpitulemuste põhjal. Teadusuuringute kohaselt ei kaota õpitulemustes tugevamad õpilased sellest, kui nad õpivad koos keskmiste või nõrgemate õpilastega. Samas võib nõrgemate õpilaste eraldamine nende arengut kahjustada. Tegemist ei ole vaid hariduslike erivajadustega laste küsimusega, vaid üldise õpilaste taseme järgi eraldamisega. Tema sõnul võib mõni õpilane olla teatud vanuses nõrgemate tulemustega, kuid hiljem kujuneda väga edukaks spetsialistiks. Ta eristas sellest olukorrast tugeva haridusliku erivajadusega lapsi, kellel on tõsised käitumisraskused või kes ei ole intellektuaalselt võimelised tavaklassis õppima. Kaasava hariduse rakendamisel võeti Eestis üle osa Soome mudelist, kuid tema hinnangul ei pööratud piisavalt tähelepanu klasside suurusele, õpetajate ettevalmistusele ega tugispetsialistide olemasolule. Kaasava hariduse toimimiseks tuleb arvestada nii hariduslike erivajadustega laste kui ka teiste õpilaste õigusega õppida neile sobivas keskkonnas. Tema sõnul vajab see küsimus jätkuvat tähelepanu ja lahenduste otsimist.

Ants Frosch küsis täpsustavalt, kas õiguskantsleri kontrollide käigus on käsitletud ka Pegasuse nuhkvara kasutamise teemat Eestis. Ta viitas avalikkuses varem käsitletud teabele, mille kohaselt oli Eesti riik vastava tarkvara soetanud ning 2022. aastal taotleti selle kasutusvõimaluste laiendamist Venemaa mobiilinumbrite suhtes. Tema teada ei nõustunud Israel vastava litsentsi laiendamisega. Ta tundis huvi, kas õiguskantsleri kontrollkäikudel Kaitsepolitseiametisse või muude kontrollitoimingute käigus on Pegasuse kasutamist või selle

kasutamise seotud küsimusi arutatud ning kas õiguskantsleri kantseleile on selle kohta antud täiendavat teavet.

Ülle Madise vastas, et õiguskantsleri kantselei on valmis seda teemat arutama selleks ette nähtud tingimustes. Nii õiguskantsleri kantseleis kui ka Riigikogus on olemas ruumid ja võimalused selliste piiratud juurdepääsuga küsimuste käsitlemiseks.

Evelin Poolamets küsis, kas õiguskantsler tajub, et õiguskantsleri autoriteet ühiskonnas on vähenenud. Ta viitas oma kogemusele Rakvere Linnavolikogu ühe määrusega seotud juhtumile, kus õiguskantsleri ettepanekut ei täidetud tema hinnangul tähtjaks. Selline olukord võib jätta mulje, nagu ei peetaks õiguskantsleri seisukohti piisavalt siduvaks või autoriteetseks. Ta küsis, kuivõrd sageli õiguskantsler sarnaste olukordadega kokku puutub ning kas tegemist oli üksikjuhtumiga või on täheldatav laiem probleem, kus õiguskantsleri ettepanekute täitmine viibib või neid ei järgita.

Ülle Madise vastas, et E. Poolametsa kirjeldatud olukorrad on pigem erandlikud. Õiguskantsleri kantselei jälgib tähelepanelikult, kuidas nende ettepanekuid täidetakse, ning selliste juhtumite puhul tuleb vajaduse korral olla järjekindel ja tuletada korduvalt meelde kohustust probleem lahendada. Kui probleem jääb mõistliku aja jooksul lahendamata ning kokkuleppele ei jõuta, on võimalik pöörduda Riigikohtu poole põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks. Samas märkis ta, et alati ei pruugi kohtulahend anda probleemile kõige kiiremat või sisulisemat lahendust ning mõnikord on põhjendatud anda omavalitsusele või asutusele täiendav aeg olukorra parandamiseks. Üldjuhul toimib süsteem hästi ning enamik õiguskantsleri ettepanekuid täidetakse. Tema hinnangul on see üks Eesti põhiseadusliku järelevalve süsteemi tugevusi, sest paljud probleemid lahendatakse ilma kohtuvaidluseta. Ta tõi näiteks juhtumeid, kus õigusaktidesse on sattunud eksimusi või ebaõiglasi lahendusi ilma pahatahtliku kavatsuseta ning pärast tähelepanu juhtimist on need kiiresti parandatud. Tema sõnul esineb selliseid olukordi üsna sageli. Ta tõi välja, et avalikkuses pälvivad kõige enam tähelepanu inimesed, kes ei ole mõne otsusega rahul, eriti hooldusõiguse vaidlustes. Samas rõhutas ta, et õiguskantsleri poole pöördub palju inimesi, kelle probleemid saavad lahenduse ning kes väljendavad selle eest ka tänu. Ta tõi näitena juhtumid, kus inimesed on saanud õiguskantsleri abiga kätte neile ettenähtud toetused või on lahendatud muud sotsiaalsed probleemid. Õiguskantsleri autoriteet ei ole tema hinnangul langenud. Samas eeldab usaldusväärse ja autoriteedi säilitamine igapäevast tööd.

Ando Kiviberg märkis, et teda teeb murelikuks suhtumine põhiõigustesse jälgimissüsteemide ja õiguskaitseasutuste volituste laiendamise aruteludes. Ta leidis, et kõik täitevvõimu esindajad ei näi alati mõistvat, kui oluline on kaitsta isikuvabadusi, sõnumisaladust ja muid põhiõigusi. Ta viitas oma kogemusele Riigikogu töös ning tõi näiteks Rahapesu Andmebüroo, mille tegevuse üle puudus tema hinnangul pikka aega piisav parlamentaarne järelevalve. Selline olukord on tekitanud temas küsimuse, kas põhiõiguste kaitse vajalikkust mõistetakse kõigil juhtimistasanditel piisavalt. Jälitustegevus, andmekogumine ja muud sarnased meetmed peavad olema selgelt seadusega reguleeritud, põhiseadusega kooskõlas ning allutatud tõhusale kontrollile. Ta küsis, kas õiguskantsler jagab seda muret ning kas õiguskantsleri praktikas on täheldatud sarnaseid suundumusi.

Ülle Madise vastas, et selliseid hoiakuid kohtab tõepoolest, eriti keerulistel aegadel, kui julgeoleku või muu olulise eesmärgi nimel peetakse põhiõigusi teisejärguliseks. Aeg-ajalt

kõlab seisukohti, mille kohaselt tuleks julgeoleku või muude eesmärkide saavutamiseks põhiseaduslikke garantiisid vähem tähtsustada. Pikas vaates sõltub nii riigiasutuste autoriteet kui ka usaldusväärsus sellest, kas nad järgivad seadusi ja põhiõigusi sisuliselt, mitte üksnes formaalselt. Ta tõi näiteks pangasaladuse ja finantsandmete kaitse, kus ühegi asutuse jaoks ei tohi olla tavapärane inimeste pangakontode andmete kontrollimatu kasutamine või ulatuslik kogumine ilma selge õigusliku aluseta. Ta meenutas juhtumit, kus õiguskantsleri kantselei tuvastas finantsandmete kasutamisega seotud probleemi. Selle avastamine nõudis tavapärasest põhjalikumast kontrolli ning rikkumise tuvastamine ei olnud lihtne. Tema sõnul ei olnud probleem seotud rahapesuvastase võitluse eesmärgi kui sellisega, vaid küsimusega, kas kogutud andmete kasutamine allub piisavale kontrollile ja kas võimalikud kuritarvitused on välistatud. Ta tõdes, et pärast juhtumi avalikuks tulekut leidis inimesi, kes pidasid põhiõiguste kaitse küsimuse tõstatamist põhjendamatuks ning rõhutasid üksnes rahapesu tõkestamise vajadust. Tema hinnangul ei ole need eesmärgid siiski vastuolus, sest tõhus võitlus rahapesu ja muude raskete kuritegudega peab toimuma seaduslikult ning põhiõigusi austades. Usaldus finantssüsteemi vastu on väga oluline ning seetõttu peab ka tundliku teabe kasutamine olema kontrollitav ja läbipaistev. Põhjendatud juhtudel võib asutustel olla vaja sellisele teabele ligi pääseda, kuid selle kasutamine peab alluma selgetele reeglitele ja järelevalvele ning seda ei tohi kuritarvitada.

Kalle Laanet märkis, et üksikud probleemsed juhtumid jälitustegevuse või andmekogumise valdkonnas on tema hinnangul tekitanud olukorra, kus seadusandja suhtub uute volituste andmisse ettevaatlikult. Ühiskonnas on kujunenud arusaam, nagu toimuks ulatuslik pealtkuulamine ja inimeste tegevuse jälgimine, kuigi see ei vasta tegelikkusele. Ta viitas õiguskantsleri kirjeldusele sisulisest kontrollist ning küsis, kas tasakaalu võiks saavutada mitte õiguskaitseasutuste töövahendite piiramise, vaid sõltumatu järelevalve tugevdamise kaudu. Tema hinnangul peaksid julgeoleku- ja õiguskaitseasutustel olema vajalikud vahendid kiiresti muutuvast julgeolekuolukorras tegutsemiseks, kuid samal ajal tuleks suurendada nende tegevuse sisulist kontrolli. Lahendus võiks seisneda selles, et järelevalvet teostavatele asutustele antakse rohkem ressursse ja võimekust kontrollida, kuidas neid volitusi tegelikult kasutatakse. Tema sõnul ei peaks järelevalve piirduma asutuste üldiste selgituste või ülevaadetega, vaid võimaldama tegelikku sisulist kontrolli.

Ülle Madise vastas, et tema hinnangul on see õige lähenemine. Julgeoleku- ja korrakaitseasutustel peavad olema vajalikud tööriistad üha keerukamaks muutuva kuritegevuse ja Eesti riigi vastase tegevuse avastamiseks ning tõkestamiseks. Samas rõhutas ta, et mida ulatuslikumad ja tõhusamad on need volitused, seda tugevam ja sisulisem peab olema ka nende kasutamise üle tehtav kontroll. Kontroll peab olema tegelik ja tulemuslik ning korraldatud riigile jõukohasel viisil. Tema hinnangul ei ole näilisel kontrollil väärtust, sest see ei aita rikkumisi avastada ega suurenda avalikkuse usaldust. Samuti võib selline formaalne kontroll mõjuda halvasti ka kontrollitavate asutuste töemotivatsioonile.

Helir-Valdor Seeder küsis olukorra kohta, kus kohalik omavalitsus maksab õpetajatele naaberomavalitsustest kõrgema töötasu ning seob selle tingimusega, et õpetaja peab olema registreeritud sama omavalitsuse elanikuna. Sellise tingimuse tulemusena muudavad õpetajad oma rahvastikuregistri järgset elukohta, kuigi nende tegelik elukoht ei pruugi muutuda. Selline olukord võib mõjutada ka kohaliku omavalitsuse volikogu liikmete staatust, kuna elukoha muutmine võib tuua kaasa volikogu liikme volituste lõppemise. Ta juhtis tähelepanu sellele, et tegelik elukoht võib jääda samaks, kuid registrikanne muutub. Ta küsis, kuidas

sellist olukorda õiguslikult hinnata ning kas tegemist on tavapärase omavalitsustevahelise konkurentsiga või võib see tekitada probleeme kehtiva õiguse ja hea haldustava seisukohast. Samuti tundis ta huvi, kas sellises olukorras oleks võimalik või vajalik midagi õiguslikult muuta.

Ülle Madise vastas, et kirjeldatud probleem on tema jaoks selles konkreetsetes vormis uus. Õiguskantsler puutub sageli kokku juhtumitega, kus erinevate toetuste ja hüvede saamine on seotud rahvastikuregistri järgse elukohaga. Tavapäraselt puudutavad need vaidlused olukordi, kus toetuse või hüve saamiseks nõutakse, et üks või mõlemad vanemad oleksid vastava omavalitsuse elanikud. Ta juhtis tähelepanu küsimusele, kas rahvastikuregistris peaks kajastuma inimese tegelik elukoht või võib sinna märkida ka koha, kus inimene tegelikult ei ela. Sarnased vaidlused on varem tõusetunud ka valimistega seoses. Õpetajate värbamise ja elukohanõude sidumine omavalitsuse tulubaasiga on tema jaoks mõnevõrra uus küsimus. Samas leidis ta, et see puudutab laiemat probleemi, kuidas on Eestis korraldatud hariduse ja sotsiaalhoolekande juhtimine. Tema hinnangul ei ole ta ammu olnud veendunud, et haridus ja sotsiaalhoolekanne peaksid olema niivõrd killustatult kohalike omavalitsuste korraldada. Nii väikeses riigis nagu Eesti võiks nende valdkondade puhul olla rohkem ühtset riiklikku poliitikat, mis tagaks inimestele sarnased ja õiglased tingimused sõltumata elukohast. Kui õpetajatele või mõnele teisele sihtrühmale soovitakse pakkuda erisusi või täiendavaid hüvesid, peaksid need olema läbipaistvad, kõigile teada ning ühtsetel põhimõtetel kokku lepitud. Tema hinnangul on haridussüsteemi killustatus ja omavalitsustevaheline konkurents loonud olukordi, mis ei pruugi olla Eesti kui terviku huvides. Ta tõi näiteks ka haridusraha kasutamise läbipaistvuse küsimuse. Tema sõnul ei ole tema hinnangul normaalne olukord, kus tuleb teha eraldi põhjalikke analüüse selleks, et saada ülevaade õpetajate palkadest, töökoormusest või sellest, kuidas haridusele eraldatud raha tegelikult kasutatakse. Tegemist on teemaga, mis vääraks laiemat ühiskondlikku ja poliitilist arutelu. Tema hinnangul tuleks vaadata haridussüsteemi tervikuna ning tagada õpetajatele õiglane ja motiveeriv tasustamine ning lastele võimalus saada kvaliteetset haridust sõltumata omavalitsustevahelisest konkurentsist.

Aigi Kivioja täiendas, et õpetaja ja kohaliku omavalitsuse kui tööandja vaheline suhe on eraõiguslik ning seetõttu ei kuulu selliste töölepingutingimuste hindamine üldjuhul õiguskantsleri pädevusse. Kirjeldatud olukorras on tegemist töölepingu tingimusega ning selle õiguspärasust tuleks hinnata eraõiguse vaates. Tema sõnul võib sellisel juhul tekkida küsimus, kas tingimus, mille kohaselt töötaja peab elama või olema registreeritud kindla omavalitsuse elanikuna, on kooskõlas heade kommetega ning kas selline lepingutingimus on õiguspärane. Just see võiks olla peamine õiguslik küsimus, mis sellise praktika puhul tõusetub.

Ülle Madise lisas, et rahvastikuregistri seadus näeb jätkuvalt ette kohustuse esitada oma elukoha kohta õiged andmed. Kuigi selle kohustuse rikkumise eest ei ole ette nähtud otsest karistust, on rahvastikuregistri andmetel oluline õiguslik tähendus näiteks koolikohtade määramisel ning sotsiaaltoetuste ja -teenuste saamisel. Ta leidis, et A. Kivioja viidatud küsimus heade kommetega vastuolus olevast lepingutingimusest võib sellises olukorras olla asjakohane. Tema hinnangul võib probleem tekkida siis, kui tööandja seatud tingimus sunnib inimest tegelikkusele mittevastavaid andmeid esitama või seadust rikkuma. Kui ta peaks kujundama sellises vaidluses õigusesindajana seisukoha, toetaks ta argumenti, et töötajalt ei saa nõuda tingimust, mis eeldab teadlikult rahvastikuregistrile ebaõigete andmete esitamist või seaduse rikkumist.

2. 22 Riigikogu liikme algatatud Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (904 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Ando Kiviberg tutvustas külalisi ning andis sõna eelnõu esitajate esindajale Anastassia Kovalenko-Kõlvartile.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart tutvustas eelnõu. Eelnõu eesmärk on sätestada valimisvaatleja mõiste ning anda valimisvaatlejatele õigus esitada valimistega seotud kaebusi avalikes huvides. Eelnõu koostamise ajendiks on olnud Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni Demokraatlike Institutsioonide ja Inimõiguste Büroo (OSCE/ODIHR) soovitusel, mille kohaselt puudub Eestis võimalus esitada valimiskaebusi avalikes huvides. Ta meenutas, et seda küsimust on varem arutatud nii Riigikogu komisjonides kui ka avalikel aruteludel. Kehtiva korra järgi peab valimiskaebuse esitaja tõendama, kuidas väidetav rikkumine on riivanud tema subjektiivseid õigusi. Tema sõnul on kohtud jätnud kaebusi läbi vaatamata juhtudel, kus kaebaja on juhtinud tähelepanu võimalikele rikkumistele valimisprotsessis, kuid ei ole suutnud näidata, kuidas need rikkumised mõjutasid otseselt tema enda õigusi. Eelnõu eesmärk ei ole anda avalikes huvides kaebuse esitamise õigust kõigile füüsilistele isikutele. Selle asemel nähakse ette valimisvaatleja staatus juriidilistele isikutele, kelle tegevus on seotud valimiste vaatlemisega. Sellistel organisatsioonidel oleks õigus tuvastatud rikkumiste korral pöörduda kohtusse avalikes huvides. Ta tõi näitena juhtumi, kus kaebaja juhtis tähelepanu võimalikule e-hääletuse turvariskile, kuid kohus leidis, et kaebaja õigusi ei olnud otseselt rikutud ning jättis kaebuse menetlemata. Sellised juhtumid on tema hinnangul näidanud vajadust luua võimalus vaidlustada valimisprotsessi puudutavaid rikkumisi ka avalikes huvides. Eelnõu seletuskirjas on toodud näiteid teistest riikidest, kus avalikes huvides valimiskaebuste esitamise võimalus on olemas, nagu näiteks Poola, Saksamaa, Prantsusmaa, Soome, Tšehhi ja teised. Tema sõnul toetaks kavandatav muudatus valimiste usaldusväärsust ning aitaks kaasa demokraatliku õigusriigi arengule. Eelnõu menetlemise käigus on võimalik täpsustada valimisvaatlejate organisatsioonidele esitatavaid nõudeid ning vajaduse korral sätestada täiendavaid tingimusi avalikes huvides kaebuste esitamise õiguse kasutamiseks.

Ando Kiviberg andis sõna justiits- ja digiministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Mariko Jõeorg-Jurtšenkole Vabariigi Valitsuse seisukoha tutvustamiseks.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko sõnas, et Vabariigi Valitsus otsustas 4. juuni istungil eelnõu mitte toetada. See ei tähenda, nagu oleks valitsus põhimõtteliselt vastu võimalusele vaidlustada valimistega seotud rikkumisi laiemalt kui üksnes isiklike õiguste kaitseks. Samas leidis valitsus, et eelnõus on mitmeid küsimusi, mis vajavad täiendavat analüüsi ning seetõttu ei ole võimalik eelnõu esitatud kujul toetada. Ta märkis, et avalikes huvides kaebeõigus on Eesti õiguskorras erandlik. Selline võimalus on praegu ette nähtud eelkõige keskkonnaasjades ning planeerimisvaldkonnas. Planeeringute puhul on õiguspoliitilised arengud pigem suunatud avalikes huvides kaebeõiguse piiritlemisele, mitte selle laiendamisele. Ta tõi teise küsimusena esile valimisvaatlejate organisatsiooni mõiste. Eelnõus kasutatud määratlus vajab täpsustamist ning tuleks põhjalikumalt läbi mõelda, millistele tingimustele peaks valimisvaatlejate organisatsioon vastama. Selleks võiks kaaluda täiendavate kriteeriumide sätestamist, et oleks selgem, kellele selline kaebeõigus kuulub. Kolmanda probleemkohana nimetas ta

valimiskaebemenetluse regulatsiooni. Valimiskaebemenetlus erineb tavapärasest halduskohtumenetlusest ning eelnõu ei sisalda muudatusi, mis puudutaksid selle menetluse eireregleid. Seetõttu tuleks täiendavalt analüüsida, kas avalikes huvides kaebeõiguse laiendamine on olemasoleva valimiskaebemenetluse raames piisavalt läbi mõeldud või võib see praktikas tekitada menetluslikke probleeme.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart kommenteeris, et tema hinnangul ei ole valitsus põhimõtteliselt sellise lahenduse vastu, vaid on juhtinud tähelepanu küsimustele, mida võiks menetluse käigus täiendavalt läbi arutada. Ta tutvus põhjalikult valitsuse arvamusega ning leidis, et selles esineb mõningaid vastuolulisi seisukohti. Näiteks et ühelt poolt väljendab valitsus muret võimaliku liigse kaebuste hulga pärast juhul, kui kaebeõigus antakse valimisvaatlejate organisatsioonidele. Teisalt küsitakse, miks sellist õigust ei anta kõigile füüsilistele isikutele. Tema hinnangul võiks just üldise kaebeõiguse andmine füüsilistele isikutele suurendada põhjendamatute või arvukate kaebuste esitamise riski. Eelnõu eesmärk ei ole muuta valimiskaebemenetluse tähtaegu ega valimiste korraldust puudutavaid põhireegleid. Tema sõnul ei oleks põhjendatud Riigikohtu menetlustähtaegade muutmine või nende pikendamine, kuna see võiks mõjutada valimistulemuste väljakuulutamise kiirust. Eelnõu vastuvõtmise korral jääks Riigikohtule ka edaspidi õigus jätta menetlusse võtmata ilmselgelt põhjendamatud, alusetud või pahatahtlikud valimiskaebused. Tema hinnangul on Riigikohus seda võimalust seni tulemuslikult kasutanud.

Ando Kiviberg küsis A. Kovalenko-Kõlvartilt, kui palju on teada selliseid juhtumeid, kus valimistega seotud võimalik rikkumine või probleem on olnud tuvastatud, kuid kaebust ei ole menetlusse võetud põhjusel, et kaebaja ei suutnud näidata oma isiklike õiguste rikkumist. Ta viitas eelnõu tutvustamisel toodud näitele, mis puudutas e-hääletamisega seotud võimalikku turvariski, ning palus täpsustada, kui palju samalaadseid juhtumeid on praktikas esinenud.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart vastas, et tal ei ole ülevaadet kogu vastavast kohtupraktikast. Talle on teada ligikaudu viis kuni kuus sisulist juhtumit, kus kaebajad on tema hinnangul toonud välja ja tõendanud võimalikke e-hääletamisega seotud turvariske või muid probleeme, kuid kaebusi ei ole menetlusse võetud. Tema hinnangul on selliseid vaidlusi olnud rohkem, kuid täpset arvu tal ei ole. Ta viitas ka sellele, et valimisvaatlejate võimalused valimisprotsessi jälgimiseks on aja jooksul laienenud ning kontrollimehhanismide küsimused on muutunud järjest olulisemaks. Tähelepanu on pälvinud ka e-hääletamise auditeerimissüsteemi puudutavad küsimused. Ta viitas juhtumile, kus TalTechi teadlased juhtisid tähelepanu võimalikele riskidele auditeerimisprotsessis ning leidis, et sellised arutelud näitavad vajadust tõhusa järelevalve ja vaidlustamisvõimaluste järele. Talle teada olevad näited pärinevad muu hulgas vandeadvokaat Paul Kerese menetletud kohtuasjadest. Ta lubas täpsustada komisjonile hiljem ka olevate juhtumite arvu.

Ando Kiviberg küsis, miks nähakse eelnõus avalikes huvides kaebeõiguse kandjatena ette valimisvaatlejate organisatsioonid. Erakonnad on samuti püsivad ja tegutsevad organisatsioonid, kellel on otsene huvi valimiste korrektsuse vastu ning kes võiksid tema hinnangul täita järelevalvefunktsiooni. Ta uuris, miks ei võiks avalikes huvides kaebeõigus kuuluda erakondadele ning miks peetakse vajalikuks siduda see spetsiaalselt valimisvaatlusega tegelevate mittetulundusühingutega.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart vastas, et tema ei toetaks avalikes huvides kaebeõiguse

andmist erakondadele. Ta põhjendas seda sellega, et erakonnad on poliitilised organisatsioonid ning tema hinnangul peaksid valimisprotsessi sõltumatut järelevalvet tegema poliitiliselt sõltumatud organisatsioonid. Sellise õiguse kandjateks võiksid olla valimisvaatlusega tegelevad mittetulundusühingud, kellel on vastav kogemus ja tegevusajalugu. Menetluse käigus võiks kaaluda täiendavate kriteeriumide kehtestamist, näiteks nõudeid organisatsiooni varasemale tegevusele valimisvaatlejana või muudele usaldusväärst tõendavatele asjaoludele. Erakondade rolli valimiste kontrollimisel võiks käsitleda eraldi küsimusena. Ta meenutas, et varasemates aruteludes on räägitud võimalusest anda erakondadele õigus kaasata e-valimiste kontrollimisse oma audiitoreid. Tema sõnul arutati seda teemat ka põhiseaduskomisjonis ning leiti, et vastavat regulatsiooni võiks kaaluda, kuid seni ei ole sellekohast seadusemuudatust esitatud. Eelnõu algatajad arutasid võimalust käsitleda ka audiitorite küsimust samas eelnõus, kuid otsustasid sellest loobuda, kuna tegemist on eraldiseisva teemaga. Avalikes huvides kaebeõiguse eesmärk on kaitsta valimiste usaldusväärst ja avalikku huvi tervikuna. Tema hinnangul esitavad erakonnad kaebusi eelkõige oma õiguste ja huvide kaitseks, mistõttu ei pea ta erakondi sobivaks avalikes huvides kaebeõiguse kandjaks.

Jaak Valge märkis, et valitsuse arvamuses rõhutatakse asjaolu, et Eestil puudub rahvusvaheline kohustus kehtestada avalikes huvides valimiskaebuste esitamise õigus. Samas juhtis ta tähelepanu sellele, et OSCE/ODIHR on soovitanud kaaluda võimalust anda valimisvaatlejatele õigus esitada kaebusi avalikes huvides. Ta viitas ka eelnõu seletuskirjas toodud näidetele teistest riikidest, kus selline võimalus on olemas. Küsimust ei peaks käsitlema üksnes rahvusvaheliste kohustuste täitmise vaates, vaid lähtuda tuleks ka Eesti enda huvidest. Ta avaldas arvamust, et selline regulatsioon võiks parandada valimiste kontrollitavust ning suurendada usaldust valimiste vastu. Tema hinnangul on e-valimiste usaldusväärst ühiskonnas olnud arutelude objektiks ning seetõttu tuleks kaaluda meetmeid, mis aitaksid valimisprotsessi usaldusväärst suurendada. Ta küsis eelnõu algatajalt, kas seadusandja peaks piirduma üksnes rahvusvahelistest kohustustest tulenevate muudatustega või võiks teha ka selliseid muudatusi, mis aitavad tema hinnangul parandada Eesti valimissüsteemi toimimist ja usaldusväärst sõltumata sellest, kas vastav kohustus tuleneb rahvusvahelisest õigusest.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart vastas, et keskkonnaasjades tuleneb avalikes huvides kaebeõiguse võimaldamine Euroopa Liidu õigusest. Tema hinnangul ei peaks aga ootama üksnes uusi rahvusvahelisi kohustusi, vaid vajaduse korral võiks Eesti ise oma õiguskorda täiustada. Nii Veneetsia komisjon kui ka OSCE/ODIHR on juhtinud tähelepanu vajadusele kaaluda valimiskaebuste esitamise võimaluse laiendamist. Ta meenutas, et seda küsimust on arutatud ka põhiseaduskomisjonis ning varasemates aruteludes on räägitud vajadusest tulla välja vastavate muudatustepanekutega. Avalikes huvides kaebeõiguse loomine aitaks suurendada valimiste usaldusväärst. Tema sõnul on oluline, et võimalike rikkumiste kohta esitatud kaebusi oleks võimalik sisuliselt menetleda ka juhtudel, kui kaebaja ei suuda tõendada oma isiklike õiguste otsest rikkumist. Selline muudatus ei lahendaks kõiki valimissüsteemiga seotud küsimusi, kuid oleks tema hinnangul oluline samm demokraatliku õigusriigi arendamisel ja valimisprotsessi usaldusväärst suurendamisel. Ta lisas, et OSCE/ODIHR-i ja Veneetsia komisjoni tähelepanekud koos teiste riikide praktikaga annavad tema hinnangul piisava põhjuse selle lahenduse kaalumiseks. Ta küsis, miks peaks Eesti hoiduma avalikes huvides kaebeõiguse loomisest olukorras, kus kasutatakse e-valimisi ning samal ajal soovitakse suurendada valimisprotsessi läbipaistvust ja kontrollitavust.

Jaak Valge märkis, et valitsus on oma arvamuses tunnustanud eelnõu põhjalikkust ning väljendanud mõistmist selle eesmärkide suhtes. Samas juhtis ta tähelepanu sellele, et valitsus on pidanud eelnõus kasutatud valimisvaatleja organisatsiooni määratlust ühtaegu liiga kitsaks ja liiga laiaks. Selline hinnang jätab tema arvates mõnevõrra vastuolulise mulje. Ta küsis, miks valitsus ei toeta vähemalt eelnõu menetlemist olukorras, kus eelnõu eesmärki peetakse iseenesest mõistetavaks ning eelnõu on valitsuse enda hinnangul põhjalikult ette valmistatud. Eelnõu menetlemise käigus oleks võimalik teha muudatusettepanekuid, täpsustada valimisvaatleja organisatsiooni mõistet ning lahendada need küsimused, millele valitsus oma arvamuses tähelepanu juhtis. Miks peetakse vajalikuks eelnõule vastu olla juba menetluse algaasis, selle asemel et arutada võimalikke parandusi menetluse käigus.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko täpsustas, et ta ei ole väitnud, nagu toetaks valitsus eelnõu eesmärki. Vabariigi Valitsuse ametlik seisukoht on eelnõu mitte toetada. Samas lisas ta, et juhul kui komisjon ja Riigikogu otsustavad eelnõu menetlemisega jätkata, on valitsus valmis osalema selle edasiarendamises, et kujundada võimalikult selge, üheselt mõistetav ja praktikas rakendatav regulatsioon. Rahvusvahelistes dokumentides sisalduvad seisukohad, millele eelnõu algatajad viitavad, on soovitusel, mitte õiguslikult siduvad kohustused. Tema sõnul tuleb neil kahel mõistel selgelt vahet teha. Ta juhtis tähelepanu ka valimisvaatlejate staatusele. Vaatlejad on demokraatlike valimiste oluline osa, kuid Eesti õiguses ei ole valimisvaatlejatele kehtestatud sõltumatuse nõuet. Tema sõnul võivad vaatlejatena tegutseda kõik soovijad sõltumata nende seostest või huvidest. Vaatlejaks võib olla nii füüsiline isik kui ka juriidilise isiku esindaja. Samas teostab vaatlemist alati konkreetne füüsiline isik. Eesti süsteem on üles ehitatud põhimõttele, et kõik soovijad võivad valimisvaatlejatena osaleda ning vaatlemise võimalus on kõigile avatud.

Pipi-Liis Siemann märkis, et tema hinnangul ei pruugi olla põhjendatud lahendus, mille kohaselt saaks kaebeõiguse mittetulundusühing üksnes organisatsioonina, sõltumata sellest, kas ta on tegelikult valimisvaatlejana tegutsenud. Talle teadaolevalt on mitmes riigis sellised organisatsioonid seotud registreerimise või akrediteerimise nõuetega. Ta viitas OSCE/ODIHR-i soovitudele ning märkis, et need sisaldavad mitmeid häid näiteid. Samas tundis ta huvi, kas Euroopa Liidu liikmesriikides kasutatakse praktikas lahendust, mille kohaselt oleks valimisvaatlejate organisatsioonidel eraldi avalikes huvides kaebeõigus. Tema teada võimaldab Saksamaa teatud juhtudel valimiskaebusi esitada laiemalt ega seo seda otseselt isikliku puutumusega. Samas ei ole ta leidnud näiteid lähiriikidest, näiteks Soomest või Rootsist, kus valimisvaatlejate organisatsioonidel oleks samasugune avalikes huvides kaebeõigus. Ta küsis, kas selliseid näiteid teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest siiski leidub või ei ole ta neid oma otsingutes lihtsalt leidnud.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart vastas, et Saksamaal on tõepoolest kasutusel lahendus, kus kaebeõigus ei ole seotud üksnes isiklike õiguste rikkumisega. Eelnõu algatajad ei soovinud minna Saksamaa lahenduse teed ning anda vastavat kaebeõigust kõigile isikutele. Tema sõnul on eesmärk piirata võimalike põhjendamatute või pahatahtlike kaebuste hulka ning seetõttu nähakse kaebeõiguse kandjatena ette valimisvaatlusega tegelevad organisatsioonid. Tema teada on sarnaseid lahendusi kasutusel ka teistes riikides. Ta tõi näitena Iirimaa ning lisas, et ka Sloveenia ja mitmed teised seletuskirjas nimetatud riigid võimaldavad valimistega seotud kaebuste esitamist laiemalt kui üksnes otseselt mõjutatud isikutele.

Evelin Poolamets küsis valitsuse esindajalt, kas valitsus ei toeta eelnõu seetõttu, et ei näe vajadust laiendada valimiskaebuste esitamise võimalusi. Valimisprotsessis võib esineda erinevaid rikkumisi, sealhulgas hääle mõjutamist või muid probleeme, mille puhul võiks tekkida vajadus kaebuse esitamiseks. Ta küsis, kas valitsus leiab, et kehtiv süsteem pakub piisavaid võimalusi võimalike rikkumiste vaidlustamiseks või nähakse siiski vajadust muudatuste järele. Samuti tundis ta huvi, kas valitsus töötab välja alternatiivseid lahendusi, mis võimaldaksid inimestel või organisatsioonidel juhtida tähelepanu valimiste käigus ilmnenud probleemidele ja neid tõhusamalt vaidlustada.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko vastas, et eelnõu mitte toetava valitsuse seisukoha põhjused on toodud valitsuse arvamuses. Evelin Poolametsa nimetatud põhjuseid valitsus oma seisukohas esile toonud ei ole. Praegu ei ole valitsuses menetluses ühtegi eelnõu, mis reguleeriks otseselt käesolevas eelnõus tõstatatud küsimusi. Samas märkis ta, et ettevalmistamisel on eelnõu, milles käsitletakse tervikuna OSCE/ODIHR-i raportis esile toodud tähelepanekuid ja soovitusi valimiste korraldamise kohta.

Ando Kiviberg märkis, et talle meenub varasem arutelu, kus Justiits- ja Digiministeerium lubas tulla välja lahendustega OSCE/ODIHR-i raportis tõstatatud küsimuste käsitlemiseks. Ta tunnustas Anastassia Kovalenko-Kõlvarti selle meeldetuletuse eest ning märkis, et ei ole ministeeriumilt nende ettepanekute kohta vahepeal täiendavat infot küsinud. Ta lisas, et kavatseb ministeeriumile seda lubadust meelde tuletada ning juhtida tähelepanu sellele, et põhiseaduskomisjon ootab jätkuvalt OSCE/ODIHR-i soovitude põhjal koostatud ettepanekuid.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart leidis, et OSCE/ODIHR-i raporti avaldamisest on möödunud juba piisavalt aega ning seadusandja peaks astuma vähemalt esimese sammu raportis tõstatatud küsimuste lahendamiseks. Ta avaldas arvamust, et kõnealune eelnõu on selleks sobiv algus ning seda on võimalik menetluse käigus täiendada. Teise lugemise käigus saab kaasata huvirühmi ning arutada erinevaid lahendusvariante. Ta lisas, et ei välista ka võimalust kaaluda muid mudeleid, sealhulgas avalikes huvides kaebeõiguse andmist laiemale isikute ringile. Tema sõnul lähtusid eelnõu algatajad valimisvaatlejate organisatsioonide lahendusest soovist piirata võimalike põhjendamatute kaebuste hulka ning vältida olukorda, kus kohus peaks menetlema suurel hulgal kaebusi. Eelnõu eesmärk ei ole suurendada põhjendamatult Riigikohtu töökoormust. Ta märkis, et avalikes huvides kaebeõiguse piiramine valimisvaatlejate organisatsioonidega oli üks võimalus tasakaalustada vajadust tõhustada järelevalvet ja samal ajal vältida kaebuste liigset kasvu. Küsimust ei tuleks käsitleda üksnes rahvusvaheliste kohustuste vaates. Tema hinnangul on Riigikogu ülesanne hoolitseda selle eest, et Eesti demokraatlik õigusriik, valimissüsteem ja usaldus valimiste vastu areneksid ning tugevneksid sõltumata sellest, kas vastav muudatus tuleneb otsesest rahvusvahelisest kohustusest või üksnes soovitusel. Ta kutsus komisjoni toetama eelnõu esimese lugemise lõpetamist ning leidis, et võimalikud puudused ja täpsustused saab lahendada menetluse käigus koostöös komisjoni ja huvirühmadega.

Helir-Valdor Seeder märkis, et loodab, et eelnõu toetajaid on Riigikogus rohkem kui selle algatajad. Ta avaldas kahtlust, et käesoleva Riigikogu koosseisu ajal jõuab valitsus OSCE/ODIHR-i soovitude põhjal koostatud eraldi eelnõu Riigikogule esitada ja menetleda. September on juba poole peal ning eelnõu ettevalmistamine, kooskõlastamine ja kolme lugemise läbimine võtaks märkimisväärselt aega. Valitsuse esitatud vastuväited antud

eelnõule on üldsõnalised ega puuduta tema hinnangul eelnõu keskset eesmärki. Ta tõi välja, et valitsus on viidanud avalikes huvides kaebeõiguse erandlikkusele, valimisvaatlejate organisatsiooni määratluse võimalikule ebaselgusele ning küsimustele valimiskaebemenetluse regulatsiooni sobivuse kohta, kuid ei ole esitanud konkreetseid alternatiivseid lahendusi. Ta avaldas arvamust, et sellised vastuväited ei anna piisavat põhjust eelnõu menetluse lõpetamiseks. Tema hinnangul võib eelnõu menetlemise käigus teha vajalikke täpsustusi ja muudatusi. Valimiste usaldusväärsus on demokraatliku süsteemi toimimise seisukohalt keske tähtsusega. Kui valimiste vastu puudub usaldus, mõjutab see ka usaldust valitud esinduskogu vastu. Ta leidis, et valimissüsteemi puudutavate küsimustega tuleb tegeleda enne järgmisi valimisi ning kutsus komisjoni üles eelnõu menetlusse jätma. Tema hinnangul on võimalik menetluse käigus eelnõud täiendada ja vajaduse korral veel käesoleva Riigikogu koosseisu ajal vastu võtta.

Lauri Läänemets märkis, et mäletab OSCE/ODIHR-i soovitude varasemat arutelu põhiseaduskomisjonis ning tema hinnangul valitses siis põhimõtteline üksmeel selles, et seadust tuleks muuta. Ta avaldas kahetsust, et vastavad ettepanekud ei ole seni komisjoni jõudnud. Ta leidis, et P.-L. Siemann juhtis tähelepanu olulisele probleemile. Mittetulundusühingu võib luua igaüks ning sellisel juhul võib tekkida küsimus, kas pelgalt MTÜ olemasolu peaks andma avalikes huvides kaebeõiguse valimisasjades. Ta avaldas arvamust, et valimiste usaldusväärsus ei suurenda mitte kaebuste suur arv, vaid valimisprotsessi läbipaistvus. Tema hinnangul peaks süsteemis olema olemas teatud filter või kontrollimehhanism, mis välistaks põhjendamatute kaebuste esitamise. Tema toetaks pigem lahendust, mis võimaldaks erakondadel või nende kaasatud ekspertidel osaleda valimiste kontrollimises. Probleem, millele eelnõu tähelepanu juhib, on olemas ja väärib lahendamist. Ta lisas siiski, et tema hinnangul ei lahenda eelnõu praegusel kujul seda probleemi kõige paremini. Tema arvates oleks otstarbekam lähtuda lahendusest, mille suhtes varasemates aruteludes oli laiem üksmeel saavutatud.

Ando Kiviberg tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23.09.2026 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

2.2. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 6: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein; vastu 5: Ants Frosch, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Lauri Läänemets).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni esimees Ando Kiviberg (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

3. Riigikogu otsuse „Kohtute Nõukogu liikmete nimetamine“ eelnõu esitamine

Ando Kiviberg tegi ettepaneku lükata päevakorrapunkti arutelu edasi. Kohtute seaduse kohaselt tuleb Riigikogul nimetada kohtute nõukogusse kaks Riigikogu liiget.

Tasakaalustatud esinduse tagamiseks võiks tema hinnangul tulla üks esindaja koalitsioonist ja

teine opositsioonist. Ta selgitas, et on palunud opositsioonierakondade fraktsioonide esimeestel esitada kandidaat kohtute nõukogu liikme kohale. Pärast vestlust Riigikohtu esimehega selgus, et küsimuse lahendamiseks on rohkem aega, kui A. Kiviberg algselt arvas. Ta tegi ettepaneku jätta päevakorrapunkti arutelu seekord avamata ning tõsta see järgmise nädala töökavasse.

4. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, Tanel Kiige, Andre Hanimäe, Ester Karuse algatatud Riigikogu otsuse „Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine kaitsevaldkonna finantsjuhtimise, lepinguliste kohustuste ja riigivara haldamise asjaolude uurimiseks“ eelnõu (985 OE) esimese lugemise ettevalmistamine

Ando Kiviberg andis sõna eelnõu tutvustamiseks Lauri Läänemetsale.

Lauri Läänemets tutvustas eelnõu. Eelnõu eesmärk on moodustada Riigikogu uurimiskomisjon kaitsevaldkonna finantsjuhtimise, lepinguliste kohustuste täitmise ja riigivara haldamise asjaolude uurimiseks. Eelnõul on kaks peamist eesmärki. Esiteks on eesmärk tagada parlamentaarne kontroll ning selgitada välja kõik asjaolud, mis puudutavad kaitsevaldkonnas ilmnenu probleeme. Teiseks on eesmärk taastada avalikkuse usaldus riigikaitse ja julgeolekuvaldkonna vastu. Ta viitas asjaolule, et teemat on käsitletud nii Riigikontrolli kui ka Riigikogu erikomisjonid. Samas leidis ta, et probleemide ulatus eeldab põhjalikumat ja pikemaajalist parlamentaarset uurimist, kui seda võimaldavad tavapärased komisjonide arutelud. Ta leidis, et eelnõu on praegusel kujul isegi liiga kitsas. Pärast eelnõu algatamist on avalikkuse ette tulnud täiendavaid asjaolusid ja probleeme, mistõttu võiks uurimiskomisjoni mandaat olla laiem ning hõlmata veel rohkem kaitsevaldkonnaga seotud küsimusi. Komisjon moodustataks Riigikogus väljakujunenud tava kohaselt fraktsioonide võrdse esindatuse põhimõttel. Komisjoni ülesanne oleks uurida asjaolusid, koostada ülevaade toimunust ning teha ettepanekuid probleemide lahendamiseks. Kuigi uus kaitseminister on lubanud probleemidega tegeleda, ei pruugi üksnes ministeeriumi sisene tegevus olla usalduse taastamiseks piisav. Tema hinnangul on oluline sõltumatu parlamentaarne kontroll, mis aitaks selgitada välja toimunud asjaolud ning anda avalikkusele kindlus, et probleemid on põhjalikult läbi uuritud. Usalduse taastamiseks tuleb avalikkusele ausalt selgitada, mis toimus, millised vead tehti ning kuidas neid edaspidi välditakse. Uurimiskomisjon oleks selleks sobiv vahend. Ta märkis, et küsimus on eelkõige selles, kas Riigikogu peab sellise uurimiskomisjoni moodustamist vajalikuks või mitte.

Kalle Laanet küsis, miks eelnõu algataja eeldab, et uurimiskomisjonis selgitatakse asjaolusid ausamalt kui olemasolevates Riigikogu komisjonides. Ta tundis huvi, millel põhineb hinnang, et senistes komisjonides ei ole küsimusi piisavalt põhjalikult või ausalt käsitletud. Kaitsevaldkonnas toimunut on juba uurinud ja käsitletud mitmed institutsioonid. Ta viitas Riigikontrolli tehtud auditile, Riigikogu komisjonide tööle ning õiguskaitseorganite menetlustele. Samuti tõi ta esile Euroopa Prokuratuuri ja Kaitsepolitseiameti tegevuse, kus osa asjaolusid on olnud uurimise all juba pikemat aega. Ta küsis, millist täiendavat lisandväärtust looks tema hinnangul uus uurimiskomisjon olukorras, kus mitmed institutsioonid juba tegelevad samade küsimuste väljaselgitamisega. Pelgalt uue komisjoni moodustamine ei pruugi iseenesest anda rohkem teavet ega suurendada usaldust. Tema hinnangul sõltub tulemuse väärtus eelkõige sellest, kas komisjon suudab välja selgitada midagi sellist, mida olemasolevad kontrolli- ja uurimisasutused ei ole seni tuvastanud.

Lauri Läänemets vastas, et on sel teemal suhelnud Riigikontrolliga ning saanud sealt kinnituse, et probleemide ring on laiem kui seni avalikkusele teada ning kõigi asjaolude väljaselgitamiseks ei ole olnud võimalik kogu vajalikule teabele ligi pääseda. Eelnõu esitamise ajal ei olnud kriminaalmenetlust veel algatatud. Tema hinnangul näitab menetluse algatamine probleemi tõsidust, mitte vastupidi. Ta viitas ka sellele, et Riigikogus juba tegutsevad komisjonid täidavad küll oma kontrollifunktsiooni, kuid neil tuleb tegeleda ka paljude teiste küsimustega. Kaitsevaldkonnas ilmnenu probleemide ulatus ja keerukus vajavad eraldi ja põhjalikumat parlamentaarset uurimist. Uurimiskomisjoni ülesanne oleks koguda terviklik ülevaade toimunust, teha vajalikud järeldused ning anda avalikkusele selgus selle kohta, mis tegelikult juhtus ja kuidas probleemid lahendatakse. Uurimiskomisjoni eesmärk oleks muu hulgas aidata taastada avalikkuse usaldus ning anda kindlus, et ilmnenu puudused kõrvaldatakse.

Ants Frosch märkis, et tal ei ole kujunenud lõplikku seisukohta, kas uurimiskomisjoni moodustamine on vajalik või mitte. Samas leidis ta, et L. Läänemetsal võib endise valitsusliikmena olla parem ülevaade sellest, kuidas praeguses koalitsioonis ja valitsuses selliseid küsimusi käsitletakse. Ta viitas endise Kaitsepolitseiameti peadirektori Arnold Sinisalu avalikele kommentaaridele, milles käsitleti Kaitsepolitseiameti võimalusi teostada järelevalvet kaitsevaldkonnas toimunu üle. A. Sinisalu on juhtinud tähelepanu ressursside ja pädevuse piiridele ning tõstatanud küsimuse erinevate riigiasutuste rollijaotusest järelevalve teostamisel. A. Frosch avaldas arvamust, et Kaitsepolitseiameti ülesanne ei peaks piirduma üksnes juba toimepandud rikkumiste uurimisega, vaid hõlmama ka võimalike rikkumiste ennetamist ja tõkestamist. Tema hinnangul võib eri valitsemisalade vaheline eraldatus raskendada probleemide õigeaegset märkamist ja lahendamist. Ta küsis L. Läänemetsalt, kas A. Sinisalu juhtis siseministrina töötanud L. Läänemetsa tähelepanu probleemidele, mis puudutasid Kaitsepolitseiameti võimalusi või ressursse kaitsevaldkonnas toimuvate riskide jälgimiseks. Samuti küsis ta, kas A. Sinisalu tõstatas ministri ees küsimuse järelevalve tõhususest olukorras, kus võimalikud probleemid puudutasid teist valitsemisala.

Lauri Läänemets vastas, et temaga ei ole sellel teemal räägitud ei Kaitsepolitseiametist ega mujalt. Kõige pädevam oleks sellele küsimusele vastama Kaitsepolitseiameti praegune peadirektor. Ta sõnas, et ei oska hinnata, kui palju teadsid A. Sinisalu või teised asjaosalised probleemidest nende tekkimise ajal. Tema hinnangul oli praegune Kaitsepolitseiameti juht teatud ajahetkest nende asjaoludega kindlasti kursis. L. Läänemets ei jaganud seisukohta, nagu puuduks Kaitsepolitseiametil võimekus selliste küsimustega tegeleda. Tema siseministriks oleku ajal suurendati Kaitsepolitseiameti võimekust mitmel korral just oluliste ülesannete täitmiseks ja julgeolekuasutuse töö tugevdamiseks.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart märkis, et Venemaa mõjutustegevuse uurimiseks moodustatud komisjoni loomisest arutati põhjalikult ka selle tööga kaasnevaid kulusid. Ta meenutas, et toona hinnati täiendavaks kuluks ligikaudu 100 000 eurot. Ta küsis, kas käesoleva eelnõu puhul on komisjoni tööga kaasnevad kulud toodud eraldi välja. Tema arusaama järgi moodustavad osa kuludest nõunike töötasud, kuid lisakulud võivad kaasneda ka komisjoni esimehe ja aseesimehe tasustamisega. Ta avaldas arvamust, et arvestades uurimise eset ja avalikkuse tähelepanu kaitsevaldkonna rahakasutusele võiks kaaluda võimalust sätestada, et komisjoni moodustamisega ei kaasne täiendavaid tasusid komisjoni juhtidele. Selline lahendus oleks solidaarsuse seisukohast põhjendatud.

Lauri Läänemets vastas, et eelnõu eesmärk ei ole luua uusi ametikohti ega täiendavaid tasustatavaid rolle, vaid uurida kaitsevaldkonnas ilmnenu probleeme ja selgitada välja nende asjaolud. Eelnõu koostamisel ei ole keskendunud komisjoni liikmete või juhtide tasustamise küsimustele. Tema hinnangul on peamine eesmärk tagada toimunu põhjalik uurimine ja vajaliku selguse loomine. Kui Riigikogu või põhiseaduskomisjon peab vajalikuks teha eelnõusse muudatusi, sealhulgas komisjoni töökorralduse või tasustamise küsimustes, siis on ta valmis selliseid ettepanekuid kaaluma. Kõige olulisem on aga see, et uurimine saaks läbi viidud ning vajalikud vastused leitaks.

Helir-Valdor Seeder avaldas arvamust, et kaitsevaldkonnas ilmnenu probleemid on väga tõsised ning vajavad põhjalikku parlamentaarset tähelepanu. Ta viitas avalikkuses kõlanud seisukohtadele julgeolekuasutuste järelevalve ja kontrollimehhanismide toimimise kohta ning leidis, et need peaksid tõsiselt kõitma Riigikogu tähelepanu. Rahaliste vahendite eraldamine ei tähenda automaatselt võimekuste kasvu. Tema hinnangul tuleb lisaks rahastamisele hinnata ka seda, millised tulemused ja võimed tegelikult saavutatakse. Uurimiskomisjoni peamine väärtus seisneb võimaluses keskenduda kindla ajavahemiku jooksul ühele konkreetsele probleemistikule. See võimaldab uurimiskomisjonil käsitleda teemat põhjalikumalt kui teised komisjonid seda teha saavad, sest viimastel tuleb samaaegselt tegeleda paljude teiste küsimustega. Uurimiskomisjonil on teatud menetluslikud võimalused, mis eristavad seda tavapärastest komisjonidest. Ta märkis, et uurimiskomisjoni töös osalemine on kutsutud isikutele siduvam ning see võimaldab vajaduse korral ära kuulata ka neid ametnikke ja ametikandjaid, kes ei ole seni parlamentaarsetel aruteludel osalenud. Ta avaldas arvamust, et uurimiskomisjoni volitused võiksid hõlmata laiemalt kaitsevaldkonna järelevalve ja kontrollimehhanismide toimimist. Tema hinnangul ei peaks komisjon piirduma üksnes konkreetsete finantsjuhtimise ja varahalduse küsimustega. Ta juhtis tähelepanu ka ajafaktorile. Riigikogu koosseisu volituste lõpuni ei ole palju aega jäänud ning uurimiskomisjonil oleks töö tegemiseks suhteliselt piiratud aeg. Sellest hoolimata on komisjoni moodustamine vajalik. Ta tõstatas lisaks küsimuse fraktsioonitute saadikute kaasamisest uurimiskomisjonide töösse. Fraktsioonitute saadikute arv on juba viiendik Riigikogu koosseisust ning tema hinnangul vajab arutamist, kuidas tagada nende osalemine sellistes komisjonides.

Ando Kiviberg märkis, et formaalselt on H.-V. Seederi viidatud võimalused õiged ning uurimiskomisjoni kutsutud isikutele on kohustus komisjoni ette ilmuda, kuid praktikas on olnud küsimusi selliste kohustuste täitmise tagamise ja võimalike sanktsioonide rakendamise kohta. Kuigi seadus näeb ette võimaluse määrata uurimiskomisjoni ette ilmutamata jätmise korral sunniraha, on selle rakendamine praktikas keeruline. Inimene, kes ei soovi komisjoni ette tulla, võib arvestada võimalusega, et sanktsioone tegelikult ei rakendatagi. Ta avaldas arvamust, et käesolevas küsimuses usaldab ta kõige enam Euroopa Prokuratuuri tööd. Tema hinnangul on Euroopa Prokuratuur sõltumatu institutsioon, mille eesmärk on välja selgitada, kas Euroopa Liidu vahendeid on kasutatud õiguspäraselt ja sihipäraselt. Just Euroopa Prokuratuuri menetlus käesoleva probleemi puhul võib anda kõige usaldusväärsema vastuse küsimustele, mis puudutavad võimalikke rikkumisi Euroopa Liidu vahendite kasutamisel kaitsevaldkonnas.

Ants Frosch märkis, et tema hinnangul on lootus saada Euroopa Prokuratuurilt kiireid vastuseid liialt optimistlik. Ta viitas ajakirjanduses avaldatud seisukohtadele, mille kohaselt võivad sellised menetlused kesta aastaid. Euroopa Prokuratuuri menetlus ei anna lähiajal

vastuseid küsimustele, mille vastu avalikkus praegu huvi tunneb. Tema hinnangul ei saa loota, et uurimise tulemused selguvad kiiresti. Uurimiskomisjoni mõju ei seisne niivõrd võimalikes sanktsioonides, vaid avalikus tähelepanus. Kuigi seaduses on ette nähtud võimalus rakendada uurimiskomisjoni ette ilmumata jätmise korral sunniraha, ei pruugi see olla kõige tõhusam mõjutusvahend. Tema hinnangul võib olulisemaks osutuda avalikkuse tähelepanu ja surve. Just avalik kontroll võib motiveerida komisjoni kutsutud isikuid uurimiskomisjoni töös osalema ning küsimustele vastama.

Helir-Valdor Seeder märkis, et lisaks A. Froschi tähelepanekule Euroopa Prokuratuuri menetluse ajamahukuse kohta tuleb arvestada, et Euroopa Prokuratuuri pädevus hõlmab vaid osa probleemidest, mida uurimiskomisjon peaks käsitlema. Euroopa Prokuratuur tegeleb eelkõige Euroopa Liidu vahendite kasutamise ja vastavate hangetega seotud küsimustega. Tema hinnangul moodustab see vaid ühe osa laiemast probleemistikust. Uurimist vajavad ka kaitsevaldkonna finantsjuhtimine, varade arvestus, riigivara haldamine ning järelevalvesüsteemide toimimine kogu Kaitseministeeriumi valitsemisalas. Samuti pidas ta oluliseks hinnata erinevate kontrolli- ja järelevalvemehhanismide toimimist. Nende küsimustega Euroopa Prokuratuur ei tegele ning seetõttu ei saa taandada kogu probleemistikku üksnes Euroopa Liidu vahendite kasutamise uurimisele. Nende asjaolude uurimine saab toimuda üksnes siseriikliku parlamentaarse kontrolli kaudu.

Ando Kiviberg tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

- 4.1.** Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23.09.2026 (konsensus: Ants Frosch; Ando Kiviberg; Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe; Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).
- 4.2.** Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 6: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein; vastu 5: Ants Frosch, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Lauri Läänemets, Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge; erapooletuid 0).
- 4.3.** Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Kalle Laanet (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe; Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

5. Info ja muud küsimused

Ando Kiviberg teavitas, et järgmisel esmaspäeval külastab Riigikogu Ukraina Ülemkohtu kohtunike delegatsioon, kes on avaldanud soovi kohtuda ka põhiseaduskomisjoniga. Ta palus huvitatud põhiseaduskomisjoni liikmetel anda teada soovist kohtumisel osaleda. Teiseks tuletas ta meelde, et Riigikohtu esimees Villu Kõve tutvustas põhiseaduskomisjonile 8. juuni istungil tema juhitud töörühma koostatud põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kavandit, paludes komisjonil alata see eelnõu. Vastavad materjalid edastati komisjoni liikmetele enne 8. juuni istungi arutelu. Materjal saadetakse liikmetele uuesti koos töökava kavandiga. Ta palus komisjoni liikmetel eelnõu kavandiga tutvuda. Eelnõu puudutab muu hulgas valimiskaebuste menetlemist ja Riigikohtu töökoormust ning sisaldab mitmeid küsimusi, mis vajavad tema hinnangul muutmist või täpsustamist. Ta andis teada, et eelnõu algatamise arutelu on planeeritud järgmise nädala komisjoni istungile.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ando Kiviberg
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Markus Veia
protokollija